

«شهرود» به بررسی مسائل قانونی و حقوقی عوارض خروج از کشور می پردازد

خروج گران

محمد دولت رفتار: مسئولان یک بار منشور حقوق شهروندی را بخوانند و بعد به لایحه بودجه ۹۷ نگاهی بیندازند و ببینند که آیا این دو مورد با هم مطابقت دارد یا خیر
 مهدی شهلا: افزایش عوارض خروج از کشور هیچ پشتوانه علمی، اقتصادی و مالیاتی ندارد

برنامه بودجه مجلس در گفت‌وگویی درباره این عوارض می‌گوید: «منابع درآمدی کشورها از منبع منحصراً مالیات، عوارض و درآمد حاصل از صادرات تأمین می‌شوند، سؤالی که در اندام مردم وجود دارد این است که در ازای پرداخت عوارض چه خدماتی به ما ارائه می‌شود؟ مردم آمادگی دارند که مالیات حقه خودشان را پرداخت کنند و آن را راکت زندگی‌شان می‌دانند، اما لحاظ فرهنگی در کشور هنوز به این نقطه نرسیده‌ایم که درباره دریافت عوارض، ارائه خدمات را به صورت شفاف بیان کنیم. یکی از اشکالات کشور ما این است که درآمدها و هزینه‌ها شفاف نیست و ما در راستای اقتصاد مقاومتی و کاهش وابستگی بودجه به نفت، باید متناسب با خدماتی که کشور ارائه می‌کند، عوارض و مالیات دریافت کنیم.»

همچنین جعفرزاده در ادامه صحبت‌هایش گفته است: «هیچ استدلال منطقی پشت دریافت عوارض خروج از کشور وجود ندارد، هیچ کس نیست که به مردم بگوید اگر از کشور بیرون می‌گیریم، چه خدماتی ارائه می‌کنیم و مردم از این موضوع غافل هستند.»

مقایسه عوارض خروج
 بحث دیگری که مطرح است، مقایسه دریافت عوارض خروج در کشورهای دیگر است. در بیشتر کشورهای جهان عوارض خروج از کشور دریافت نمی‌شود و تنها مبلغی به‌عنوان مالیات یا عوارض روی قیمت بلیت محاسبه می‌شود که در واقع این مبلغ از خریداران بلیت داخلی هم دریافت می‌شود. «به صورت کامل داخلی بعضی از کشورها مانند استرالیا مبلغ دریافتی عوارضی که روی بلیت مسافر محاسبه می‌شود، مبلغی حدود ۵۰ دلار است که می‌توان از آن به‌عنوان گران‌ترین عوارض نام برد. در بیشتر کشورهای اروپایی هیچ عوارض خروجی روی بلیت محاسبه نمی‌شود و فقط مبلغی به‌عنوان مالیات دریافت می‌شود. اما کشورهای دیگری هم هستند که مالیاتی را به‌عنوان عوارض می‌گیرند که بیشتر آنها کشورهای آسیایی، آمریکایی جنوبی و آفریقایی هستند. اما اگر بخواهیم این قیمت‌ها را با عوارض خروج از کشور خودمان مقایسه کنیم بسیار مبلغ ناچیزی می‌شود که در واقع شاید بتوان آن را همان عوارض و خدمات فرودگاهی خواند.

به‌عنوان مثال اتریش برای پروازهای با مسافت کوتاه ۸ دلار، مسافت‌های متوسط ۱۷ دلار و مسافت‌های طولانی ۳۹ دلار عوارض به مبلغ بلیت مسافر اضافه می‌کند. یا کشور کویت از سال ۲۰۱۵ به دلیل شرایط سخت مالی که در کشور وجود دارد، مبلغ ۲۵ دلار را به‌عنوان عوارض خروج به قیمت بلیت‌های هوایی‌اش اضافه کرده‌است.

با وجود این، می‌توان گفت که هیچ کشوری علاوه بر مبلغی که به‌عنوان عوارض روی بلیت هواپیما از مسافر دریافت می‌کند، مبلغ دیگری را به‌عنوان عوارض خروج از کشورش از شهروندان یا مسافران خارجی نمی‌گیرد.

- **افزایش عوارض خروج از کشور که یکی از اهداف لایحه بودجه ۹۷ است با حقوق اولیه انسان‌ها منطبق بر سفر و رفت و آمده کشورهای دیگر در تعارض است.**
- **با افزایش عوارض خروج از کشور افراد را وادار به اخذ تابعیت خارجی می‌کنند زیرا بر اساس قانون کسانی که تابعیت خارجی دارند هنگام خروج از کشور لازم نیست عوارضی را پرداخت کنند.**
- **دولت کمبود مالی در خزانه خودش را از طریق بستن عوارض و مالیات‌های مختلف تأمین می‌کند که این موضوع در کشور ما از حق متعادل و عادی خود خارج شده است.**
- **افزایش عوارض خروج از کشور می‌تواند جرم زا باشد. به این دلیل که برخی از افرادی که به خارج از کشور مسافر می‌کنند بازگشت و سرورس دهنده هستند، آنها با فاصله نرخ خدمات خودشان را بالا خواهند برد و بنابراین، این موضوع به تنهایی حقوق شهروندی را از بین خواهد برد.**
- **آنچه که تا به حال به عنوان عوارض خارج از کشور اخذ می‌شده بر اساس قوانین بوده اما اینک به‌ویژه یکباره میزان عوارض خروج از کشور را سه برابر کنیم با ماده ۴۵ قانون مالیات بر ارزش افزوده همخوانی ندارد.**
- **با توجه به اینکه در چند سال اخیر کاهش نرخ تورم داشتیم، دولت باید پاسخگو باشد که این افزایش عوارض خروج از کشور بر پایه چه استدلالی بوده است؟**

تلاش خود را برای اصلاح آن به کار می‌برد.
 کاربران فضای مجازی هم نظرات متفاوتی در این باره داشته‌اند یکی از آنها در صفحه شخصی‌اش به قشر متوسط اشاره کرده و نوشته است: «به صورت کامل جدی این رقم روی مسافرت‌های خارجی طبقه متوسط رو به پایین و ضعیف تأثیر می‌دارد. یک خانواده ۴ نفره باید ۸۰ هزار تومان در سفر اول فقط بابت عوارض خروج از کشور پرداخت کنند.»

دوبار دریافت عوارض
 حال با توجه به تمام این موارد، این نکته را هم باید در نظر بگیریم که هنگام خرید بلیت هواپیما مبلغی که به‌عنوان عوارض و مالیات از خریدار دریافت می‌شود که تنها توضیح دریافت این مبلغ عوارض و خدمات فرودگاهی است. علاوه بر این مقدار نیز باید عوارض خروج از کشور را نیز پرداخت کرد تا در هنگام ارایه بلیت و پاسپورت در فرودگاه به شما اجازه خروج از کشور را بدهند و مهر خروج در پاسپورت درج شود. حال سوال اینجاست که عوارض خروج از کشور یا عوارض خدمات فرودگاهی چه تفاوتی دارد؟ و خدماتی که بابت دریافت آن نوع عوارض ارایه می‌شود چیست؟ تازه تمام اینها در حالی است که مالیات نیز از مسافران دریافت می‌شود. البته که این موضوع نیز قابل اهمیت است که پرداخت مالیات پروازی مختص ایرلاین‌های ایرانی نیست و شهروندی‌ها که قصد خروج از کشور با ایرلاین‌های خارجی را نیز دارند، باید مبلغ ارزی به منظور عوارض و هزینه‌های فرودگاهی پرداخت کنند.

در سال ۸۰ غلامعلی جعفرزاده، عضو کمیسیون

برخی مخالفان.
 محمدباقر نوبخت، سخنگوی دولت که در برنامه گفت‌وگوی ویژه خبری شبکه ۲ دخل و خرج دولت در سال ۹۷ را شفاف‌سازی می‌کرد، در توجیه این اقدام با کتایبه به «دارندگی و برزاندگی» اشاره کرد و گفت: «افرادی که به کشورهای خارجی می‌روند یک مقدار هم به گردشگری کشور خودشان کمک کنند. ما از آنها سیاست‌سگزاریم و این را یک مشارکت عمومی در توسعه زیرساخت‌های گردشگری کشور تلقی می‌کنیم، به همین خاطر هم در بودجه سال ۹۷ برای گردشگری منابع ویژه‌ای در نظر گرفته‌ایم.»

اما حال باید به این نکته هم اشاره کرد که در برنامه بودجه سال ۹۷ که به مجلس شورای اسلامی ارایه شده است، باید توجه کرد که تنها مبلغ ۴۰ هزار تومان از این عوارض برای «توسعه زیرساخت‌ها و تأسیسات گردشگری و حمایت از بخش میراث فرهنگی» تعیین شده‌است.

رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری نیز به این خبر واکنش نشان داده و گفته است: «با این رویکرد که سفر ارزان‌تر باشد در سید زندگی همه ایرانیان فراهم شود، معتمد اجرای هر تصمیمی باید متناسب با واقعیت‌های مردم باشد. اگر کاش تصمیم‌گیران افزایش عوارض خروج از کشور نظرات کارشناسی سازمان میراث فرهنگی، فعالان و متولیان گردشگری را جویا می‌شدند.» علی‌اصغر مؤنسان همچنین در ادامه گفته که هنوز هم برای تعدیل این اقدام دیر نیست و نهایت

افزایش عوارض متعارض با حقوق اولیه شهروندان است

از کشور می‌شویم و به نوعی توهین به خود کشور است.
 همان‌طور که گفتیم این لایحه برای افرادی که به صورت مداوم به کشورهای خارجی در رفت‌وآمد هستند، مشکل ایجاد می‌کند و بسیار مالی زیادی هم برای آنها دارد. براساس روال قبلی که از قدیم وجود داشت، آنهایی که در پاسپورت‌شان مقیم خارج از کشور تلقی می‌شدند، از پرداخت عوارض برای خروج از کشور راحت بودند. با این اقدام افسراد را وادار به اخذ تابعیت خارجی می‌کنند، زیرا براساس قانون کسانی که تابعیت خارجی دارند، هنگام خروج از کشور لازم نیست عوارضی را پرداخت کنند. در حقیقت به نوعی تشویق افراد است که به جای این که صرفاً مقیم باشند، تابعیت کسب کنند تا از مزایای این موضوع بهره‌برداري کنند و هر چند بار که می‌خواهند به کشورشان و دیگر کشورهای رفت‌وآمد کنند و هیچ عوارضی هم پرداخت نکنند. در نتیجه این اقدام برای افرادی که به صورت مداوم به کشورهای خارجی در حال رفت‌وآمد هستند، هزینه‌های مالی بسیار زیادی را به وجود می‌آورد.

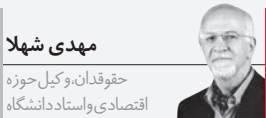
اما آنچه مشخص است این که هزینه‌ها باید براساس نرخ تورم بالا برود، ولی این اقدام براساس بالا رفتن تورم نبوده و مشخص نیست که اساس آن چه بوده است. شاید اراده یک نفر باشد که پشت این قضیه بوده است و هیچ مبنای درست حتی علمی هم ندارد که این افزایش چه آثاری خواهد داشت. این اقدام هیچ مبنای اساسی ندارد و چون طرح توجیهی آن بیرون نیامده، کسی نمی‌داند پشت این اقدام چیست. این آشکار نبودن جزو مقوله‌های نامناسبی است که متأسفانه در مسیر قانون‌گذاری وجود دارد، زیرا زمانی که مذاکرات منتهی به تهیه چنین لایحه‌ای منتشر نمی‌شود که البته یکی از ایرادهای نظام حقوقی ما محسوب می‌شود، نمی‌توانید متوجه شوید مبنای این اقدام چه بوده و چه توجیهی داشته است. اما باید بدانیم امکان تغییر در لایحه وجود دارد و مجلس می‌تواند هر زمان که بخواهد در آن تغییر ایجاد کند. کلام آخر این که بخش‌های مختلفی از منشور حقوق شهروندی که خود آقای روحانی تهیه کرده، متعهد به حق و حقوق مردم از جمله حق سفر و رفت‌وآمد است. توصیه می‌شود مسئولان یک‌بار منشور حقوق شهروندی را بخوانند و بعد به لایحه بودجه ۹۷ نگاهی بیندازند و ببینند که آیا این دو مورد با هم مطابقت دارد یا خیر.

محمد دولت رفتار
 حقوق‌دان و مدرس
 دانشگاه

افزایش عوارض خروج از کشور اقدام بسیار نامناسبی است. جالب است بدانید در کمتر کشوری مانند ونزوئلا و... قاعده اخذ عوارض برای خروج از کشور انجام می‌شود. بخشی از گرفتن عوارض به منظور خروج از کشور به این دلیل است که دولت یک نوع درآمدی را از این طریق کسب کند و بخشی دیگر به این دلیل است که می‌خواهند روند سفر توریست را به خارج از کشور کاهش دهند و این اقدام نوعی مقابله با ارز سال توریست است. ممکن است این دو مورد از اهداف لایحه بودجه ۹۷ باشد، اما باید توجه داشت که این موضوع با حقوق اولیه به منظور سفر و رفت‌وآمد به کشورهای دیگر در تعارض است. انسان‌ها حق دارند مسافرت کنند و به کشورهای دیگر نقل و انتقال داشته باشند. به نوعی این لایحه منجر به ایجاد مانع در مسیر اعمال حق و حقوق اولیه انسان‌ها به‌ویژه برای کسانی که به منظور بیماری و انجام معالجات چند بار از کشور خارج می‌شوند، خواهد شد. زیرا همان‌طور که همه می‌دانیم هزینه معالجه در خارج از کشور بسیار زیاد است و با این لایحه یک هزینه دیگری علاوه بر هزینه‌های سنگین درمان برایشان ایجاد خواهد شد. مشکل دیگری که وجود دارد این است که افزایش عوارض خروج از کشور به لحاظ اداری کار از مشکل خواهد کرد، یعنی کارمند نیروی انتظامی که برای گرفتن عوارض در فرودگاه مستقر است، باید در ابتدا کنترل کند که این فرد چند بار از این‌جا خارج شده است. در این‌جا کارهای اداری خواهد آمد که این افسر نیروی انتظامی از کجا می‌خواهد متوجه شود این فرد برای یکبار چندم است که از کشور خارج شده است. خود این موضوع روند کارهای اداری را سخت‌تر خواهد کرد. به نظر می‌رسد اقدامی که در این زمینه انجام شده علاوه بر این که مغایر با حقوق اولیه انسان‌هاست، در عین حال روش نامناسبی نیز است، زیرا افزایش چند برابری عوارض خروج از کشور این موضوع را در ذهن تداعی خواهد کرد که گویی مسئولان قصد دارند با این کار افرادی که به خارج از کشور می‌روند را به نوعی تنبیه کنند. باید این موضوع را بپذیریم که مردم علاقه دارند برای تفریح و کار واجب به کشورهای خارجی سفر کنند که با این لایحه مانع از خروج افراد

افزایش عوارض خروج از کشور مبنای عقلانی و اقتصادی ندارد

مهدی شهلا
 حقوق‌دان وکیل حوزه
 اقتصادی و استاد دانشگاه

تومان یک‌بار به ۱۱۰ هزار تومان برسد؟ این چند برابر شدن چه مبنایی دارد؟ آیا مبنای عقلا و اقتصادی دارد؟ به نظر می‌رسد که این افزایش هیچ دلیل علمی اقتصادی یا مالیاتی پشتش نداشته باشد، اما در هر صورت بودجه‌ای بسته و اخیراً به مجلس تقدیم شده و به نظر می‌رسد بخشی از کمبود بودجه به وسیله افزایش عوارض برای خروج از کشور تأمین شده است.

باید توجه داشت افزایش عوارض خروج از کشور برای افرادی که به صورت مداوم به خارج از کشور سفر می‌کنند، مشکل ایجاد می‌کند، به‌طور مثال دانشجویان و خانواده‌های آنها و کسانی که شغل و کاری در آن سوی کشور دارند. از طرفی هم این لایحه با حقوق اولیه و مواردی که در منشور حقوق شهروندی در نظر گرفته شده، تعارض دارد. آن‌طور که به نظر می‌رسد این اقدام چند اثر منفی دارد، اول از همه ناراضی‌انگیز است. من مخالف اخذ عوارض نیستیم، اما عوارض باید به‌طور معقول گرفته شود و همین‌طور افزایش آن هم باید به صورت معقول باشد که متأسفانه این موضوع رعایت نشده و منجر به ایجاد ناراضی‌انگیز شدیدی بین مردم خواهد شد. کمالین که در همین چند روزی که لایحه بودجه به مجلس تقدیم شده باعث ناراضی‌انگیز و واکنش تند و شدید مردم شده است. دوم این که این افزایش می‌تواند جرماً باشد. در این‌جا سوال پیش خواهد آمد که چرا این لایحه می‌تواند جرماً باشد؟ به این دلیل که یک عده از افرادی که به‌خارج از کشور سفر می‌کنند، بازرگان و سرورس دهنده هستند، آنها بلافاصله نرخ خدمات خودشان را بالا خواهند برد و بنابراین این موضوع به تنهایی حقوق شهروندی را از بین خواهد برد، زیرا همان‌طور که انسان‌ها حق دارند در داخل کشور سفر کنند، به همان اندازه هم حق دارند به خارج از کشور سفر کنند. نکته دیگری این است که اگر افزایش عوارض انجام می‌شود، باید یک‌درصد معقول و نسبتی با نرخ تورم داشته باشد. مگر می‌شود ۷۵ هزار

قانون مالیات بر ارزش افزوده با افزایش میزان عوارض تعارض دارد

محمدعلی اسفندی

حقوق‌دان و قاضی بدوئالی کشور، نماینده دوره نهم مجلس شورای اسلامی

اخذ عوارض برای خروج از کشور به موجب قانونی است که در سال ۱۳۶۵ تصویب شده است. البته مشابه این کار در کشورهای دیگر دیده شده و به این منظور عوارض از افرادی که از کشورشان خارج می‌شوند، اخذ می‌شود. البته رویکردها در کشورهای مختلف متفاوت است. برخی از کشورها فقط از کسانی که از طریق هوایی سفر می‌کنند و از کشور خارج می‌شوند، عوارض می‌گیرند و برخی هم از آنهایی که از مرز هوایی عبور می‌کنند و هم از کسانی که از طریق زمینی از کشور خارج می‌شوند عوارض اخذ می‌کنند. برخی از کشورها هم به‌طور کل هیچ عوارضی از افرادی که قصد سفر به خارج از کشورشان را دارند، اخذ نمی‌کنند. آنچه در کشور ما به‌عنوان عوارض خروج از کشور وجود دارد به موجب مصوبه‌ای است که در سال ۱۳۶۵ در مجلس شورای اسلامی تصویب شد و نام آن نحوه اخذ عوارض

است و نکته بعدی این است که هر آنچه در لایحه بودجه است الزاماً در مجلس تصویب نمی‌شود و باید حتماً به کمیسیون‌های مربوطه برود و موضوع بررسی شود و در نهایت در کمیسیون تلفیق بررسی می‌شود و پیشنهادهایی که از سوی نمایندگان داده می‌شوند را می‌توان کمی تغییر داد و حتی برخی موارد را حذف کرد. لذا به نظر می‌رسد که نمایندگان باید در این مورد دقت نظر داشته باشند که تجماعت و آثار هر دو نهاد دولت باید در بودجه مستقیماً به جامعه باز می‌گردد، بنابراین باید منطقی به موضوع نگاه شود.

اما اگر این لایحه تصویب شود، اثرات منفی به دنبال خواهد داشت؛ به‌طور مثال کسانی که برای مسائل علمی و تحصیلاتی سفر می‌کنند اگر نتوانند مبلغ لازم را برای خروج از کشور ارایه دهند، ناراحت و ناامنی می‌شوند و اگر ناراضی‌انگیز ایجاد شد آثار تبعات زیادی برای جامعه دارد و حتی موجب نادیده گرفته شدن عملکردهای مثبت دولت هم خواهد شد. آثار هر دو نهاد دولت باید پاسخ دهد با توجه به این که ما در چند سال اخیر کاهش نرخ تورم هم داشتیم، این افزایش عوارض خروج از کشور بر پایه چه استدلالی بوده است.